

Yttrande

Handläggare

Anders Bogelius
Avdelningen för fiskerikontroll
anders.bogelius@havochvatten.se

Datum 2024-12-03

Dnr 2024-3085

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Yttrande över betänkandet SOU 2024:44 Stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan (ert dnr LI2024/01678)

Sammanfattning

HaV tillstyrker de förslag som lämnas i utredningen. HaV har inget att invända mot den beskrivning av myndighetens ansvar inom kontrollområdet för genetisk modifierade organismer (GMO). HaV ser ett behov av att påminna om arbetet med förändringar i ansvar för spårbarhetskontrollen på fiskets område, vilken berör kommunernas och Livsmedelsverkets livsmedelskontroll. Vidare noterar HaV att beskrivningen av myndighetens verksamhet innehåller felaktig information. HaV lämnar därför några kommentarer som kompletterar och korrigerar utredningens beskrivning i dessa delar.

Havs- och vattenmyndighetens inställning

HaV anser att de förslag som lämnas tar upp åtgärder som har goda förutsättningar att på ett effektivt sätt stärka arbetet med att upptäcka och motverka fusk i livsmedelskedjan. Förslagen som rör ansvar och organisation för olika former av fuskkontroll, central samordning, informationsutbyte, finansiering, sanktioner och reglering är väl beskrivna och motiverade.

Nedan redovisas HaV:s inställning i specifika delar av utredningen.

8.2 Den offentliga kontrollens organisation

I tabell 8.1 anges inom parantes att HaV har ett kontrollansvar inom kontrollområdet handelsnormer. HaV hade tidigare under flera år ett avtal med Jordbruksverket (SJV) om att genomföra sådan kontroll av handelsnormer på fiskeriprodukter som följer av regleringar inom den gemensamma fiskeripolitiken (GFP). Avtalet har nu upphört att gälla och från och med 2024 ansvarar SJV för kontrollen av handelsnormer inom GFP.

8.3.2 Jordbruksverket

I avsnittet om handelsnormer är sista stycket om HaV:s medverkan inaktuellt. Se kommentarer till avsnitt 8.2 ovan.

8.3.8 Övriga berörda myndigheter, Havs- och vattenmyndigheten

HaV har inte några invändningar mot beskrivningen av HaV:s ansvar som kontrollmyndighet i fråga om avsiktlig utsättning av vattenlevande GMO i miljön för livsmedels- eller foderproduktion.

Beskrivningen av HaV:s verksamhet inom kontrollen av handelsnormer är inaktuell. Se kommentarer till avsnitt 8.2 ovan. Den övriga beskrivningen av HaV:s kontroll av efterlevnaden mot regler som följer av GFP eller nationella regler för fisket och efterföljande led har vissa felaktigheter. Det är inte HaV utan Kustbevakningen som har huvudansvaret för fiskerikontrollen till sjöss. I några undantagsfall använder HaV mindre båtar för strandnära kontroller.

Beskrivningen av fördelningen av ansvar mellan HaV och SJV inom marknadskontrollen är inte korrekt. Det finns ingen ansvarsuppdelning som baseras på anläggningar. Ansvarsfördelningen framgår istället av 5 kap. 4a § och 6 kap. 1 § andra stycket fiskeförordningen¹. Inom marknadskontrollen, dvs i huvudsak artiklarna 56–58 i fiskets kontrollförordning (KF)², har SJV endast ansvar för kontrollen av handelsnormer enligt artikel 57 i KF. HaV har ansvaret för all övrig kontroll i alla led av saluföringen. Sådana kontroller sker både administrativt och genom inspektioner i fält hos berörda aktörer. Utöver de kontroller av handelsnormer som SJV ansvarar för så omfattar marknadskontrollerna även spårbarhet, användningen av fångst som inte uppfyller minimistorlekar samt förbudet att sälja produkter som kommer från IUU-fiske. Spårbarhetskraven enligt artikel 58 i fiskets KF är strängare än på livsmedelsområdet, men gäller färre produkter. Det finns flera överlappningar i bestämmelserna om spårbarhet.

HaV har också ansvar för kontroll av ursprungsintyg (fångstintyg) med tillhörande dokument som ska medfölja vid import av fiskeriprodukter från tredje land. Sådana produkter är i regel livsmedel så i den fysiska kontrollen av sådana produkter finns överlapp med annan kontroll av Livsmedelsverket och Tullverket.

22.2.4 Statliga myndigheter i övrigt, Havs- och vattenmyndigheten

Se kommentarer till avsnitt 8.2 och 8.3.2 ovan angående HaV kontroll av GMO och handelsnormer. HaV håller med om att myndigheten inte bedriver någon fuskkontroll enligt artikel 9.2 i kontrollförordningen på livsmedelsområdet.

Däremot kan nämnas att HaV och Kustbevakningen bedriver en riskbaserad fiskerikontroll inom primärproduktionen av livsmedel, dvs fisket. Den styrs övergripande av en gemensam årlig tillsynsplan där även EU-gemensamma riskkriterier är beaktade. Vissa delar har inslag som liknar en fuskkontroll på livsmedelsområdet. Även den administrativa och fysiska kontroll av importen som vi beskriver i kommentarerna till avsnitt 8.3.8 ovan har inslag av fuskkontroll. Inom arbetet med att förebygga, undersöka och beivra IUU-fiske finns ett automatiskt informationssystem för ömsesidigt bistånd.

Ett område som kan komma att påverkas av de ändringar som utredningen föreslår är den planerade förändringen i myndighetsansvar för spårbarhetskontrollen på GFP-området. HaV har

¹ Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen

² Förordning (EG) nr 1224/2009

som resultat av det genomförda regeringsuppdraget om att förbättra HaV:s spårbarhetssystem³ lämnat en särskild hemställan till regeringen om nödvändiga ändringar i lag och förordning för att förändringen ska bli realiserad. Avsikten är att ansvaret för kontrollen i fält genom inspektioner ska föras över till SLV och kommunerna i leden efter första utsläppandet på marknaden. Ansvaret för kontrollen av det första utsläppandet samt den administrativa kontrollen i alla leveransled ska ligga kvar hos HaV. SLV och kommuner genomför GFP-kontroller av spårbarhet i de anläggningar som de har ansvar för livsmedelskontrollen i och samordnar den med livsmedelskontrollen av spårbarhet. Vid genomförandet av de förslag som denna utredning lämnat bör därför de nämnda förändringarna på spårbarhetsområdet beaktas. Med "livsmedelskontrollen" avsågs i hemställan planerade kontroller som följer av artikel 9.1 samt reaktiva kontroller (tips/klagan och uppföljande). Detta framgår inte tydligt av hemställan. Kopplingen mellan fuskkontroller på livsmedelsområdet och GFP-kontroller enligt hemställan behöver utredas vidare. Enligt HaV:s preliminära bedömning är det en komplex fråga att samordna GFP-kontroller med nämnda fuskkontroller.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Anna Ledin efter föredragning av verksamhetsstrategen Anders Bogelius. I den slutliga handläggningen av ärendet har även avdelningschefen Niclas Törnell och verksjuristen Michelle Alisic medverkat.

Anna Ledin

Anders Bogelius

³ Se HaV:s redovisning av uppdrag att analysera och förbättra det svenska spårbarhetssystemet för vissa fiskeri- och vattenbruksprodukter (dnr 01379-2022). Rapporten är publicerad på HaV:s webbplats under avdelningen för avslutade regeringsuppdrag 2023.